

Tal, på kongl.
majestäts höga
födelse-dag, hållit å
stadshuset i
Norrköping...

Öhman, Andr.

1700-1829 81 Ca Gust. III Br. 1789

National Library
of Sweden

1789

Ohman, A.

Sal,

på

Kongl. Majestäts

Söga Söndelse = Dag,

Hållit

Å Stadhuset i Norrköping,

Den 24 Januarii 1789.

af

A. ÖHMAN.

Fabriqueur.

Tryckt i Linköping och desß Boktryckerie 1789.

R 92 c

Via hr.
Nes Kgl.

Br.
Lust. III

1700-9829
1789

Med nit för Kung och Fosterland;
Man Sanning ej bör dölja;
Fast Naget med en giftig tand
Will gnaga och förfölja.

Då wi leswa si ett af de märkwärdigaste Tidens
 hwarf Historien kan upwisa; då twedrägts- och
 orolighets-andan öfweralt utsprider sitt dödeliga gift,
 sin stadeliga inflytelse och werkan; då krigslågan flad-
 drar nästan öfwer hela Europa, och äfwen kastar sina
 gnistor til Asien; då vårt egit låra Fädernesland, å
 ena sidan oroas af en mächtig och trotsande och å den
 andra, af en trolös Granne, och då wi befare alla de
 olyckor, som inwärtas split och oenighet, jemte utwärt-
 tes härjande förödelse, inkräkningar och krigets plå-
 gor medföra: ho kan då wara Swenskt och redligt sin-
 nad utan at känna något, utan at tänka och tala nå-
 got om Rikets närwarande belägenhet? Dö må den
 Kalle och känslöse, som i så wädeliga Coniuncturer
 kan wara orörlig! men leswe den, som med en eldig
 och liflig känsla tolkar Sanningens Guds-röst, blott-
 ställer sig för aggets mordiska pilar, och föredrager Å-
 ran fram för heltwa lifwet, då det kommer an på at
 rädda Fäderneslandet!

Hög-Respective, Högädle, Adle och Högagtade Med-
 borgare och Inwånare af denna Stad och Ort! Tillå-
 ten mig, at nu på vår Allernädigste Konungs Höga
 Födelse-Dag, denna för alla redliga Swenska hjertan
 så dyrbara dag, så den åran at göra mig närmare känd
 af Eder, blotta mitt inra och tolka för Eder de kän-

flor, som uplifwa min själ: känslor, dem jag förmodar låra instämna med Edra Patriotiska tänkesätt: jag förstår här med Patriotisme, det eldiga nit, som sammanbinder och förenar trohet och lydnad för Konungen, med aktning för Lagarne, och Kärlek til Fäderneslandet.

Det woro dessa höga och starka, desse åt Fosterlandet det helgade känslor, som fordom lifwade de Romares tänkesätt, den tid de woro jordens Beherrskare, fruktade och beundrade af andra Nationer, sjelfwe mäktige och lysande. Det war då, det hette: (*Dulce est pro Patria mori.*) Det är ljufligt at dö för Fäderneslandet. Det war då, som äfwen sjelfwa Fruntimrens bröst lågade wid orden Frihet och Fädernesland. Men Historien wisar tillika, at då dessa warma känslor för Fosterlandet började kallna och aftyna, föll Staten i wannagt, och Romerska wäldets förfall följde tätt på Sedernas. — Då yppighet och wellighet, wällust och orklöshet, feghet och poltronnerie, egennytta, split och oenighet hade intagit de flycktande Dygdernas ställe; då mandom och tapperhet war förswunnen, — Åran landsflychtig, — då, då — föll det Romerska Riket i den djupa wannagt, hwarutur det sedan i flere Secler ej förmått resa sig.

Det war den rättsskaffens Patriotismen, som danade Hjeltar och Store män i Grekland, hwilkas namn äro tecknade med ära i Tideböckren. De woro på sin tid de störste Fält.Herrar, Statsmän och Lagstiftare. Jag wil bland dem blott nämna en Epaminondas, en Phocion, en Solon och Lycurgus.

Men

Men hwarföre söka den äkta Patriotismen på så långt
 afstånd, då wi nogsamf finne Exempel därpå i våra
 egna Rikshäfder. Påminnom oss med wördnad en *Engel-
 brecht*, denne store medborgaren, denne Patriotiske Hjel-
 ten, som eldades af nit och ömhet för Fäderneslandet,
 utan at drifwas af en uprorisk anda mot sin Konung,
 och som i det längsta försökte alla Lagliga utvägar til
 Tyranniets afböjande, men då det alt war förgåfwes,
 omsider blef nödtwungen at mota wäldet med styrkan
 då han, på ett ärofult sätt, förswarade den Swenska
 Friheten mot de utländste Fogdarnes grymma förtryck,
 bortjagade dem och bräckte det Danska oket. Detta odrä-
 geliga oket, som sedan aldeles affkuddades af en *Gustaf
 Ericsson*, genom det Hjeltemodiga Patriotiska nit, som
 uplyfte denne store Fäderneslandets Wän och Förswa-
 rare på Konunga-Thronen. Och då Lützens Fält än i
 dag gifwa återställ af en *GUSTAF ADOLPHS* Åra, som
 wunnit werldens beundran och högaktning, ätfölja ju
 de wördade namnen af en *Oxenshjerna*, en *Torstenson* och
 en *Baner* hans minne til odödligheten, och dela med
 honom glansen i Årans Tempel.

Men hwar skole wi finna ett större och mera ly-
 sande Exempel af den måst brinnande kärlek för Foster-
 landet, än hos vår nu warande Konung och Högstäl-
 skade Monark? Alla Des Höga Kongliga wärf och
 Företaganden wittna därom på det kraftigaste; och hwent
 kan wara Swensk utan den öfwerlygelsen, at *GUSTAF*
 den Tredjes LandsFaderliga hjerta ej gärna kunnat wäl-
 ja något annat Walspråk, än — Fäderneslandet.

Wärdaste Medborgare! Jag är sinnad på denna,
 för alle trogne Swea Inbyggare, så glada dagen, så
 U 3 reta

retaga mig ett ämne, dagen värdigt. — Jag ärnar i
 förhet afhandla: **En Stor Konungs höga och
 lysande Egenskaper, såsom ett dyrbart föremål
 för ett tackfamt Folks ofskrymtade kärlek
 och värdnad.** Tiden tillåter mig ej, och ämnet är
 för stort at här i hela sin widd utföra. Jag wil der-
 för blott afskildra de förnämsta hufwud-dragen af en
Stor Monark, och däraf göra tillämpning på vår Mo-
 lernädigste Konung, och det i anledning af den wackra
 målning af en öm och god Konung, som blifwit of-
 lemnad af den werldsbeckante Philosophen af Sans-
 Souci, den ej mindre Bittre Skalden och Författaren,
 än uplyste Regenten och Store Statsmannen, den
 sidst afledne Preussiske Monarken, Konung
FRIEDRICH den andra, då han i ett af sina
 Poetiska arbeten yttrar sig sålunda:

Tel est pour ses sujets un Tendre & bon Monarque:
 Humain dans ses Conseils, humain dans ses Projets,
 Il rallonge pour eux le trame de la Parque,
 Il conte tous ses jours par autant de bienfaits:
 Ce n' est point de leur sang qu' il achete sa Gloire,
 Il laisse à ses Vertus à faire son Histoire.

Det är:

Sådan är en ömsint och god Monark mot
 sine undersåtare, nemligen: **En mänsklighetens
 Bestyddare, både i sitt Kongl. Råd och sina
 öfriga anslag och wärf.** Han förlänger deras
 lifstid genom sin mildhet. Han räknar alla si-
 na dagar, genom åfwen så många wälgermina-
 gar. Han köper ej sin åra för deras blod. Det
 äro hans dygder, som utgöra hans Lesnads-
 Historia.

Den

Denna, den Preussiske Monarkens förträffliga te-
ning af en öm och god Konung, tienar icke allenast til
bervis af den sanningen: At Store Mån bäst kunna
afskildra sine Likar; utan wi sinne och werkeligheten af
denna målning uti vår Hulde Konungs Nådiga och
Wisa Regering, och igenkänne med lifligaste rörelser, i
hans dyra Person, mänsklighetens ömmaste Bestydda-
re och des rättigheters ypperste försvarare. Wi wete
som knappast af at det gifwes Despoter, som leka med
människors lif, och antingen af grymhet eller för ro-
skull, utgjuta sina likars blod. Wi känne blott af Utris-
kes Tidningar lifegnas och trälars usla lott i andra Län-
der. Wi frukte ej inom våra Landamären, at utan La-
ga ransakning och dom, genom ett Lettre de cachet
(Sigill-bref) blifwa försatte i en ewig fångenskap, där
man, afföndrad från all gemenskap med det öfriga
mennisko-slågtet, är likasom lefwande begrafwen, och
dör hwar dag; utan at ändå sluta ett olyckligt lif.
Vår Konungs milda regering har affskaffat alla såda-
na straff, som wäcka mänsklighetens fasa, och hos oss
anses ej elden som ett nödwändigt Element för at strafs-
sa den brottslige. Man förföljer nu mera ingen hos oss
under Religionens och Politiquens täcke-mantel. Wi
känne här ingen Inquisition, inga pinliga förhör, in-
ga afgrundens Instrumenter. til med-människors ofta
Ofkuldens pina och qwal. Wi lämne med affsky dessa
nestliga wärktng åt de Nationer, hwaräst til mensklig-
hetens wanheder, så Barbariska bruk ännu bibehållas.
Inga Torturer i Swea Rike; — ty GUSTAFS wis-
het har affskaffat sådana medel i Domarens hand, och
huru skulle hans Faderliga hjerta kunna tillåta möje-
ligheten därpå, at någon af hans trogne undersätare
skulle plågas och pinas; och sedan befinnas oskyldig?
nej,

nej, wi kånne och wårde wår Nådige Konungs milda regering, och medborgerliga tänkesätt. Wi nalkoms hans dyra Person med underjäteligt förtroende och undergiftwenhet; men ej med någon slafwist fruktan; ty wi hafa we en Konung, som warit nog stor, at kalla sig den förste medborgaren bland ett fritt Folk.

Må Slafwen sin Despot til werldens Afgud skapa,
Jag will, som Swensk och Fri, ej honom efterapa:

Min Konung menslja är; men Adels Hög och stor,
Hans namn bland Kungars främst i Årans Tempel bor.

Det kan i wist affeende, med den ofwanåberopade höge Författaren, sägas: at, en om sit Folk huld och öm Konung förlänger undersåtarnes lifstid, då det tillika heter: Han räknar alla sina dagar genom åfwen så många wålgärningar. Ty då uslingen räddas från undergång; då den idoge arbetaren gifwes tilfålle at förtjena sin föda; då konstler och handslögder upmuntras, och då i ofrukt samma år Spannemål tillsändes den brödlöse, kan det med skäl sägas, at des ses lifstid förlänges; emedan den eljest, utan Regentens ömme försorg och omwårdnad, i brist af hjelp, hade genom hunger och nöd blifwit förkortad. Och om fordom en Romersk Resfare sade: At han räknade den dagen som förlorad, på hwilken han ej sått tilfålle at utöfwa någon wålgärning; så kunne wi med skäl säga om wår Nådige Konung: At om han skulle räkna sina lifsdagar efter antalet af sina wålgärningar, hade han långt för detta upnått den högsta ålderdom.

Det blir i alla tider en Sanning: At en huld och ömsint Monark anser den åran för alt för dyrt köpt, som kostar någon enda hans trogne undersåtes, än mera
flere

flere Tusendes blod. Han låter sig därför ej förledas af en öfwerdrifwen inkräkningslystnad och åtrå efter en inbillad ära; ty han älskar Friden, och sparar i det längsta sine undersätares blod. Och då antingen hemliga fiendliga stämplingar eller uppenbara anfall emot Riket, nödgå honom, at til dess försvar, rusta sig til Krig, sker det ej för at kriga; utan för at därigenom så mycket snarare erhålla en hederlig, trygg och waraktig Frid. Ja, äfwen midt ibland selswa Krigslågorna och med Segrande wapen, är han färdig at antaga en anständig och säker Frid. Hans förstande öga ser i Historien med fasa de blodbestänkta Regenter, de omättelige Inkräktare, som, med förödelse i sina spår, utbredt försträckelse på jorden och warit människoslagets plågoris.

De Tigrar, som i människo-hamn,
Med obefogadt Hjelte-namn,
Til mensklighetens fasa,
På jorden för fött rafa,
Man wördar nu ej mer.
Blott Titi mildhet man tilber:
En Thron Han allestädes winner;
Där Han ett hjerta finner.

En Konung, som ömnar för menskligheten, kan då ej annat än med blöddande hjerta se sitt Folk utstaldt för Krigets wedermödor. Krig, denna härjande landsplåga, som äfwen med de måst lysande Seqrar dock altid är ett tryckande ondt. Han undwiker därför at föra Krig, så länge han, som en wis och god Konung, kan undwika det. Men, då bibehållandet af Rikets Heder och Sjelfständighet gör Kriget til ett Malum necessarium, ett nödwändig ondt, är han redo at gå, dit drän honom kallat, twungen at nyttja ett swårt medel, til befrämjande af ett godt ändamål. Hans ömhet

het antager då Wisshetens råd, at mota faran i tid, medan den ännu kan motas, och förekomma ett större ondt genom ett mindre.

Desa allmänna Reflexioner leda mina tankar til wårt kära Fädernesland, som nu hemföles med Krig. Wi känne ej des orsaker, men böre icke twitla, att det ju blifwit afwändt, om wår milde och Store Konung med bibehållande af fäderneslandets wäl och sielfständighet, det kunnat afböja.

Det känne och wete wi, at wår Nådige Konung upof-
frat sit lugn, slitit sig ur en älskad Gemäls armar,
hastat från Huswudstadens lysande nöjen, kastat sig äro-
rikt i farans sköte, och wägat sit dyra lif för Fäders-
neslandet. Årkännom då med wördnad hans outtröttes-
liga omsorg för Rikets wäl — Glömmom ej härwid
wår Hjelte Hertig CARL, Swea Rikes Stor- Ammi-
ral. Jag har tillsörene i wåra Tidningsblad, under
hans sista korta wilstande härstädes, in Promptu sjun-
git hans ära. Jag nyttjar ock nu detta tillfället, at
nämna wår stora förbindelse hos denne wår Högtåls-
skade, Dyre Arf- Furst, som, oförsträckt i de största
faror, wunnit en ärorik Seger mot en öfwerlägsen
Fiende, räddat Swenska wapnens ära och uprätthål-
lit Swenska Flaggans heder och anseende hos andre
Nationer. — Beundrom tillika wår Huldaste och Näs-
digste Konungs nitiska bemödande, då han, nästan ge-
nom ett underwårt räddade *Göteborg* från fiendtlig in-
fräckning. Warom därwid ej känslolöse! Wetom, at
hwad wår Dyre Konung gjort för *Göteborg*, det är
hans Lands Faderliga hjerta ock willigt at göra för
Norrköping, om omständigheterna skulle sådant fordra.
I hastwen ju, Wärdaste Medborgare, wid Edre sista
ledit är gjorde Patriotiske anstalter, til denna stadens
och ortens förswar, hast den hugnaden, at Kongl. Maj: t
icke

icke allenast med nådigt Wälbehag dem ansedt; utan och understödt. Och då det sist framflutna året varit ett det bekymmerfullaste för vår Nådige Konung, och gjordt hans Krona ganska tung, monne det då ej är billigt, at wi på denna dagen, (som sånt och vår Dyre GUSTAF,) betyge vår underdåniga årkånsamhet för all des myckna omsorg och möda? Jag, för min ringa del, har af wälment undersäteligt nit trodt mig böra upfylla denna så låra och glada pligt. I redelige Medborgare? I, som dyren Åren, wörden Konungen och älsken Gäderneslandet! Lätom och då hembära de wördnadsfullaste offer af undersätelig årkånsla och tacksamhet, trohet och lydriad för vår Store Konung, som af inga faror affråckes, af inga beskyrmerfulla omsorger tröttas at arbeta för Rikets Sällhet.

Men Du! som hyler ett förrådiskt hjerta mot din Konung, mot ditt Fosterland, om i Swea Rike gifwes någon så nedrig och trolös, — båswo! — kån hela tyngden af din egen medwettande blygd! Blifwo ditt affskwärda namn för ewigt sånt i glömskans djup: lycklig, at genom en förlorad hugkomst kunna undgå efterwerldens billiga sbrakt. Gånne sig afunden i sin möra ka häle och fräte i harmen sit bröst, wid hwart och ett steg vår Konung tager til Åren, genom befrämjande af Rikets wäl; wid hwarje årkånslans glada och otwungna uttryck af tacksamme och trogne undersätare; wid hwart lifligt betygande af Folkets ofskrymtade kärlek och wördnad, Krönte Hjeltars rätta beslöning. Blifwo vår Store GUSTAFS namn, af årkånslansulla hjertan, helgat åt Odödligheten, förwarat til Seclers lof, och nämnet med wördnad, så länge någon Åra ännu finnes på jorden!

Det heter med skål om en huld och god Regent, at det äro hans dygder, som utgöra hans lefnads-Historia. Sådane woro fordom de Romerske Kejsarne *Tuus Wespasianus* och *Marcus Antonius*, som därföre blefwo kallade *Wenistio*: slägtets Wällyst. Sådän är och vår nu regerande Konung, den Swenske *Tuus*, sitt Folks wällust och glädje. En Rådja af Dygder utgöra hans lefnads-Historia. Han regerar sitt Folk med Wisbet, Nåd och Rättwisa. Han räcker den idoge Jordbrukaren en hjälpsam hand, och will förekomma hungersnöd i vårt land. Han har stadgat vårt penninge-wärde och wäpels-Cours, hwariaen om alla handels Speculationer blifwit säkrare. Han har i ofredstider, andre magter emellan, skyddat vår handel och sjöfare

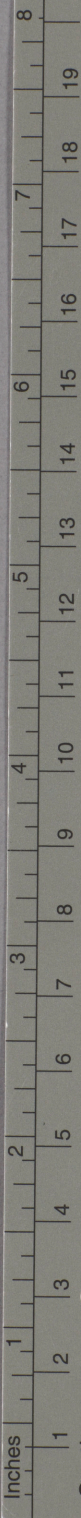
fart, så at wi därpå fördat rika frugter. Han har sträckt sin ömma omsorg til Bergsbruk och andre lösliga näringar. Han upmuntrar Bitterhet, Vetenskaper och fria Konstler. Han war för beständigt för vårt wäl. Mätte han aldrig göra det för ett otacksamt Folk!

Gläds, ömma Männlighet! Se i GUSTAF din Wän och Wälgörare. Förtryckta Skuld! Sitt ej allt hopp förlorat. Känn lugnet inom ditt bröst, och ditt förswar på Konunga Thronen. Förlare af handel, handwärf och andre Borgerliga näringar, wörden i Regenten Eder mäktige och nådige Beskyddare, och alla Swea Barn och trogne undersätare! Igenkännen, i GUSTAF den 3:die war Huldaste Fader och den mildaste Konung.

Wärdaste Medborgare och denna Stads Inwånare af bägge Rjönen! Jag delar med Eder den äran at wara Swensk til börd och hjerta, och fast jag ej är född inom detta Län, har jag däremot allt från min barndom i Residencet haft det lyckliga tillfället at nästan dageligen mätta mina ögon med åskådandet af den bäste Regent, war Nådigste Konung. Mätte wi då i sammanlesnaden ej känna någon förhatelig skilnad mellan *Stockholms* Boer och *Norrköpings* Inwånare. Wi äro ju alle undersätare af en och samma Konung. Lätom of då, som Kärliga och lydiga Barn sammanleswa, och förenas i nit och trohet för Landens Fader, war lagkrönte Konung.

Wärdige Götter! Afkomlingar af et tappert Folk, de gamle Swio, Götter, som fordom öfwerwämmade werlden och inkräktade Länder hwar de kommo. Mätte man hos Eder igenkänna Förfäders redlighet och mandom! Du fordna Götters Ära, stätt up ur din gräs, uplifwa ditt minne, gör GUSTAFS ewigt!

Förenom of sluteligen i underdåniga Lyckönskningar för war Dyre Konung på denna hans höga Födelse-Dag. Lefwe war Allernådigste Konung och hela det Kongl. Huset, til undersätarnes glädje! Må Patriotismen understödja Konungens Thron, Folkets Kärlek hans wälde! Mätte hans ömma och Faderliga hjerta aldrig förwillas af Smickrarens egenyttiga råd! Blifwe han lycklig i sina wärf och ärorik i sin regering! Himmelen ledsage honom på alla hans wägar och Kröne honom med Wälsignelse! Blifwe hans dagar Sälla och många, så wist som han genom sin ömma och nitsulla omsorg för Rikets wäl, redan har beredt sig Samtidens listiga ärfänsla och Esterwerldens owälduga Lof!

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

